

Marie Vágnerová:
Úvod do psychologie

Praha, Karolinum, 1997, 210 s.

Recenzovaná publikace renomované autorky je určena jako studijní text pro studenty úvodního kursu psychologie na Husitské teologické fakultě Karlovy univerzity. Díky své kvalitě však může text výborně sloužit též studentům jiných fakult, středních škol či zájemcům o úvodní seznámení s psychologií z řad laiků. Přestože je v tiráži uvedeno, že jde o první vydání (1997), vyšel shodný text již loni (vydal ho Ústav mezinárodních vztahů pro HTF UK). Vzhledem k tomu, že nejčastějšími uživateli textu jsou studenti oboru učitelství na HTF, jsou v učebnici akcentována především témata relevantní pro učitelskou profesi.

V první kapitole vymezuje autorka základní okruhy, které jsou v dalším textu probírány. Jedná se o psychologii osobnosti, obecnou psychologii a částečně i o psychologii sociální.

Následuje kapitola nazvaná Historické pojetí determinace vývoje lidské psychiky. V jejím rámci autorka přibližuje různé přístupy k chápání této problematiky: Environmentalistické teorie, přisuzující rozhodující roli pro vývoj lidské psychiky faktorům vnějšího prostředí (např. behaviorismus), dále teorie nativistické, zdůrazňující vliv vrozených dispozic (např. psychoanalýza), teorie interakcionistické, vysvětlující psychický vývoj jako výsledek vzájemného působení faktorů prostředí a dědičných předpokladů (např. humanistická psychologie), a konečně teorie individualistické, zaměřující se na individuální jedinečnost osobnosti (např. Franklova logoterapie).

Třetí kapitola pojednává o činitelích, které se uplatňují během psychického vývoje (dědičnost, faktory vnějšího prostředí včetně sociálního, socializace apod.). Zvláštní pozornost je věnována problematice vztahu zrání a učení.

Následující kapitola je zaměřena na činnost řídicích systémů – nervového a hormonálního. Autorka zde stručně nastiňuje základní psychofyziologické vztahy a některé předpokládané funkce jednotlivých mozkových struktur.

Pátá kapitola je věnována fenoménu vědomí, v jehož rámci jsou rozlišovány tři okruhy: 1. prožívání aktuálního duševního dění, 2. uvědomování prožívaného a 3. uvědomování sebe sama. Autorka se v této kapitole zmiňuje o neurofyziologických korelátech vědomí, dále o vztahu vědomí a nevědomí (psychoanalýza), o rozlišování různých stavů vědomí apod. Součástí kapitoly je i pojednání o problematice pozornosti.

V kapitole nazvané Vrozený základ osobnosti jsou probírána dvě témata: Temperament a emotivita. V části o temperamentu je mj. představena Kretschmerova konstituční typologie a typologie I. P. Pavlova. Emocionalitu chápe autorka jako specifickou dimenzi temperamentu, která je vrozená a určuje základní způsob citového prožívání. Jsou zde připomenuty nejvýznamnější teorie emocí, zároveň je nastíněna i fyziologická složka emočních procesů, regulační význam emocí apod.



ÚVOD Marie Vágnerová
DO
PSYCHOLOGIE

UNIVERZITA KARLOVA
NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM



Následují kapitoly pokračující v přibližování základních témat obecné psychologie: motivace, vůle, schopnosti, vnímání, inteligence, paměť a učení. Vedle kapitoly o myšlení a racionálním poznávání (včetně vztahu myšlení a řeči a vývojových hledisech) je zařazena zvláštní kapitola s názvem Neracionální poznávání, empatie.

Závěrečných přibližně 40 stran textu je věnováno psychologii osobnosti se zvláštním důrazem na „Já“ jako integrující složku osobnosti a konečně sociální psychologii osobnosti. V rámci posledně jmenované kapitoly se autorka zabývá procesem socializace osobnosti, dále problematikou sociálních norem, charakteru, morálním vývojem jedince, sociálními rolemi a v samém závěru tematikou duchovní dimenze člověka (připomíná zde zejména Viktora Frankla, Ericha Fromma a Carla Gustava Junga).

Přestože text není doprovázen žádnými obrázky ani schémata, je didakticky velice dobře zpracován. Jednotlivá probíraná témata jsou přehledně logicky členěna a podstatné myšlenky jsou vytištěny tučně. Tematický celek vždy uzavírá rámeček obsahující shrnutí probraného. Na konci publikace je zařazen obsah, rejstřík pro snadnější orientaci bohužel chybí.

Kateřina Mallotová